ТРАДИЦИИ
И ИНОВАЦИИ В
СТРОИТЕЛСТВОТО В ГАБРОВО

Изданието "Традиции и иновации в строителството в Габрово" представя интересни строителни и архитектурни решения от миналото, които са били иновативни към момента на тяхното реализиране.

Надяваме се, че те ще послужат като добър пример за съвременното строителство, което черпейки вдъхновение от миналото, успява в своята посока на развитие да бъде модерно, новаторско и което ще остави своите добри примери и постижения за бъдещите поколения.

Специални благодарности към г-н Петър Тоцев, изтъкнат историк, краевед, изследовател на Габрово и дългогодишен директор на Регионалния исторически музей, който подпомогна подбора на сградите и предостави интересни факти за тях.

инж. Мария Башева – Председател
на Камара на строителите в България,
Областно представителство – Габрово

ДОМ НА КУЛТУРАТА

Строежът му започва през 1959 г. и завършва през 1964 г. Проектиран е по планове на архитект Карл Кандулков, а статуите на фасадата са дело на професор Илия Илиев. Стилът му е неокласицизъм по подобие на немските представителни сгради, обяснението на който е образованието на архитекта, получено в Германия. Техническата му съоръженост е на най-високото за времето ниво - с 2 въртящи се сцени и 4 повдигащи се площадки. Освен помещенията за администрацията, в сградата има 63 отделни зали за репетиции, ателиета и съпътстващи културни дейности. В наши дни е включен в плановете за реставрация и консервация и осъвременяване на инсталациите. Носи името на изтъкнатия габровски композитор Емануил Манолов. Средствата за строежа му осигурени извън утвърдения градски бюджет от самооблагането. Подобни сгради има и в други български градове.

СГРАДАТА НА ДРАМАТИЧНИЯ ТЕАТЪР

Идеята за построяването на това габровско здание е от 1908 г., като важна роля имат габровските индустриалци, начело с Иван х. Беров. Десетки години са събирани средства от доброволни дарения, които не са достатъчни, докато хаджи Минчо, известен с пестеливостта си чорбаджия от миналото, не дарява една голяма сума. Строежът е завършен през 1922 г. с помощта и на правителството. В конструкцията са включени железопътни релси за укрепване на скелета. По своята архитектура това е копие на изгорелия театър "Иван Вазов" в София. За да бъдат изплатени заемите по строежа и да се поддържа сградата, голямата зала се е отдавала за тържества, вечеринки и празници, а по-късно помещения са отделени за бюфет и ресторант.

ДОМ НА ТРУДА, КОНСУЛТАТИВНА ПОЛИКЛИНИКА

Сградата е построена по проект на архитект Христо Берберов в периода 1939-1947 г. Функцията е да се използва за обществени дейности, като в началото там са настанени социалните отдели на общината, а в последствие, болницата и лекарските кабинети. Подобни сгради има във Варна и Стара Загора.
Интерес от строителна гледна точка представляват извивките на сградата и прозорците в извитите части, както и интересното решение на подпокривното пространство.

ЖЕЛЕЗОПЪТНА ГАРА ГАБРОВО

Основната част е завършена през 1912 г. по типов проект на архитект Никола Лазаров за гарите в България. За строителен материал са използвани печени местни тухли и цигли, а за основите - речни камъни, свързани с декоративна мазилка. Средствата за изграждането на гарата са осигурени от габровския фабрикант Иван х.Беров и шурея му Иван Савов, като са възстановени от държавата през 1926 г. Така в продължение на 14 г., това е била една "частна" гара. Много красива сграда с изявено бароково влияние.

ЖИЛИЩНА СГРАДА НА АРХИТЕКТ НИКОЛА ГРЪБЛЕВ

Сградата е част от навлизането на модернизма в габровската архитектура. Фасадата й е обикновена, но забележителността й се дължи на разчупените асиметрични форми на отделните обеми. Строителите са се справили с големия наклон на терена и са оформили приземен етаж с големи възможности за използване. Помещенията се използват и днес, което е доказателство за стабилната конструкция. Днешният Ловен дом е бил жилище на габровския архитект Никола Гръблев. Той е в стила на архитектурния български модернизъм с асиметрично разположение на отделните обеми. Украсата е семпла и основният стремеж е фасадата да е отворена чрез много прозорци, общо 26 на брой. Поради сложността на конструкцията са използвани бетон и железобетон. Сградата принадлежи към времето, когато вилната зона се слива с градския център. Тук на улица "Емануил Манолов" градската интелигенция започва да изгражда жилища.

КЪЩА НА ПЕНЧО СЕМОВ

Строена е след 1927 г. и е умалено копие на жилищната сграда на ген. Никифор Никифоров в София. Принадлежи към началото на появата на стила “Модерн” в Габрово със своите закръглени форми, остъклена фасада, каменно стълбище с дървена арка и метална украса. Освен като място за живеене през годините, е използвана и за пионерски дом, настаняване на лекарски кабинети и отдаване под наем.

СГРАДАТА НА ХРИСТО БОБЧЕВ

Първата запазена къща от градски тип, строена по модел на сградите в хан „Габровени“, Букурещ. Вероятно строителите й са от многобройната група габровски майстори, работили в Румъния. Строежът й е труден, поради голямата разлика в нивото на горния и долния край, но това е превърнато в предимство с построяването на маза. Къщата е използвана за търговия, жилище на фамилията и на първия руски комендант след Освобождението, гостна за посрещане на двама князе и царя в града, придружени от министри и депутати. Била е Българска генерална и Индустриална банки. Стълбището е било украсено със скулптури, а прозорците с цветни стъкла. Изградена е с дървена конструкция, външна тухлена фасада, вътрешно дървено стълбище и обединява в себе си склад за хранителни стоки, помещения за отдаване под наем и жилищно пространство. Всичко това показва умение да се изгради къща с големи възможности.

ОБРЕДЕН ДОМ

През 1929 г. е сграда на печатница „Модерно изкуство“, будка за продажба на вестници, приемане на обяви, както и за известно време работилница на Здравко Владков – оксиженист. Тя е поредното доказателство за многофункционалността на габровските постройки. По отношение на фасадата си, в известна степен копира тази на срещуположната Бобчева къща.

ЖИЛИЩНА СГРАДА НА СТЕФАНА БОГДАН ГЕНЧЕВА, ИЛИЯ КОЖУХАРОВ И НАСЛЕДНИЦИ

Отличава се от съседните сгради по разчлененията си богато украсени фасади, които са две и оформят пресичането на две улици. Значението ѝ се определя от рода, който е я съградил, най-много от връзката с някогашния габровски кмет Илия Кожухаров. Стилово е свързана с изградените от архитект Стефан Хаджистойчев сгради, включително и с дома на архитекта на същата улица.

КЪЩАТА С ВОДНАТА ПОМПА

Къщата е на едно разклонение от фамилията Пазвантови, която е жилищна сграда с богата украсена фасада. Строена е през 20 - те години на 20 век и е единствената запазена на сегашната улица “Пенчо Постомпиров”. Уникалното при нея, че все още съществува ръчната помпа за вода и кладенеца, откъдето е изваждана – нещо, което се е срещало и в други дворове. До 40 - те години на 20 век габровските граждани в центъра се снабдявали с вода от 15 частни и 20 общински чешми, които са били недостатъчни до построяването на днешния язовир.

СГРАДАТА НА ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ – ГАБРОВО

Проектант на сградата е архитект Никола Лазаров. Строена е от майстор Продан Колев в периода 1902-1904 г. Неокласицизъм. Предназначена е била за представителен дом на фамилия Хаджистойчеви. Има вътрешен двор и градина с водоскок. Подземното помещение е оборудвано с водна помпа за изчерпване на подпочвените води (характерни и за останалите близки сгради). На първия етаж е била разположена кантора, на втория - зали за приеми и на третия – жилищни помещения. През 1926 г. фамилията губи сградата по финансови причини и няколко години по-късно е преустроена за габровски клон на Българска народна банка. При промяната е затворен вътрешният двор и е превърнат в банков салон, приземните помещения - в банков трезор, а етажите - в канцеларии и кабинети. Неокласическата фасада е украсена със символни семейни гербове, балконите - с лети декоративни решетки и арки, а първият етаж е с имитирана рустикална мазилка. Покривът е с капандури, покрити с листова ламарина и разделен вертикално от комини излизащи от всеки отделен етаж.

КЪЩА НА
УЛ. НИКОЛАЕВСКА 24

Сградата е проектирана от архитект Драганов. Типична е за приетата по това време концепция на фирмена постройка със съчетаване на търговски пространства за мостри от производството, канцеларии, кантори и жилищен етаж. Сградата е интересна с “индустриалната” си фасада, където основният мотив е колянов вал. Това я свързва с дейността на машинните инженери, които са били много ценни за местните фабрики.

СГРАДАТА НА АРХИТЕКТ СТЕФАН ХАДЖИСТОЙЧЕВ

Строена е през 30-40-те години за архитектурно бюро и жилище по проект на архитекта. Тя е в предпочитания от него стил, който се повтаря в сградата на площад “1 май” и жилището на Илия Кожухаров.

КООПЕРАТИВЕН ДОМ НА УЛ. “НИКОЛАЕВСКА” 31

Сградата е част от ансамбъл, предназначен да реши проблема с бързото нарастване на централната част на града и увеличението на неговите жители. Фасадата й е рамкирана и разделена на етажи от корнизи. Украсата й се допълва от изпъкналите открити балкони. Вътре в апартаментите се влиза чрез вита стълба, която е затворена от стените на постройката. Оформени са отделни апартаменти от 2 до 4 стаи с кухня, баня и тоалетна, снабдени с водна, електрическа, звънчева инсталации и канализация, характерни за постройките в града след 1933 г.

КАНТОРА ЗА УПРАВЛЕНИЕ ФАБРИКИТЕ НА ФИРМА “ИВАН К. КАЛПАЗАНОВ”

Сградата е образец на първите кооперативни домове, които е рекламирал и проектирал архитект Никола Гръблев. Те влизат в габровския архитектурен облик през 1933 - 34 г. и решават въпроса с бързо нарастващото население.
Във фасадата има смесване на европейски стил с възрожденски елементи. Вътре са оформени пространства за приемане на клиенти и приемни за водене на преговори. През 1902 г. в сградата е бил монтиран първият телефон за връзка между кантората и фабриките. Строителното решение е еднакво със това на съседната сграда на Васил Карагьозов от дървен скелет и тухлена фасада.

ЖИЛИЩНА СГРАДА НА ВАСИЛ КАРАГЬОЗОВ

Сградата е умалено копие на виенски дворец, което включва богата на детайли фасада, ламаринен покрив, стенописи, приемна и жилищен сектор. Фасадната декорация изпъква със сложния си символ, целта на който е да защитава хората в нея и да им носи успех в начинанията. Медальонът се състои от лъвска глава за защита, котва, символизираща Христос и Дева Мария, дърводелски и каменарски чукове. Васил Карагьозов е бил първият индустриалец от европейска величина, политическа личност достигнал до депутат в Народното събрание и вицеконсул на Германия в Габрово. Габровски дарител. Зданието е датирано от 1900 г.

ЖИЛИЩНА СГРАДА ДОБРЕВИ, ПО-КЪСНО - ТЪРГОВСКА БАНКА

Фасадата е на две улици с оформена челна стена, където е балконът и декоративната украса със символно предназначение. Преустроена е няколко пъти от жилище в банка, в две музейни експозиции, което показва стабилността на скелета, възможността за промени в интериора и адаптиране към съвремието. Основата е каменна, изградена с печени габровски тухли от фабрика "Тухладжиев", от където са и циглите. Капандурите са облечени с ламарина и има метален ветропоказател. Символиката на челната фасада преследва целта да защити резултатите от труда на работещите в сградата.

ЖИЛИЩНА СГРАДА НА КОНКИЛЕВИ НА УЛ.”ЯНТРА”

Сградата е на известна успешна габровска индустриална фамилия, която я построява в периода на своя разцвет. Фасадата се отличава с еркерния си балкон отделен като кула и завършващ с елемент от Рококо, металния си покрив и първази по прозорците. Строежът е издържал предизвикателствата на времето, за което показва фактът, че и сега се използва интензивно. Сецесион.

ЖИЛИЩНАТА СГРАДА НА КОНТОХОВИ

Тя принадлежи към творенията на габровския архитект Нено Ямантиев, който е представител на българския архитектурен модернизъм. Отличава се със закръглената си фасада, подчертаното стълбище, излизащо от общия профил и кръглите прозорци. Особено въздейства полукръглата връзка на двете фасади и очертаният покрит вход.

КЪЩА НА ПЕТЪР КОНКИЛЕВ НА УЛ. РАДЕЦКА 28

Фамилията Конкилеви е свързана с много събития в историята на Габрово от Възраждането до днес. Нейни представители са участвали във въстания, Освобождението на България, управлението на града, развитието на индустрията, дарявали са средства за училища, театър, болница, църковни храмове, Червен кръст и други. Сградата, която е на улица „Радецка“ е фамилна жилищна къща на Петър Конкилев. Отличава се с еркерен втори етаж и богато украсена и разчленена фасада, която има аналог с главните улици в американски градове. Покривът е завършен с метално кубе. На приземния етаж се е помещавал магазинът за вълнен текстил, прежди и гайтани.

СГРАДАТА НА ПОПУЛЯРНА БАНКА И ХОТЕЛ „БЪЛГАРИЯ“

Изградена е около 30-те години на акционерни начала за банково здание. Акционерите в нея са били чиновници, занаятчии, дребни търговци, рентиери и хора със свободни професии. Тя е била банката на средната класа в града и поради това е имала най-много акционери. Сградата е една от най-представителните на главната улица, защото заема голяма площ. Функционално е банково здание, което се доказва и от факта, че и сега е такова. Първият етаж, също както в много постройки на главната улица „Радецка“, е предназначен за отдаване под наем, като допълнителен доход. До нея е прилепена сграда, която е била основно хотел, но отново с помещения за отдаване под наем.

РОЗОВАТА КЪЩА НА СЕМ. ГУНЧЕВИ

Тя е от 1917 г. и е първата постройка, която дава последващия облик на главната търговска улица „Радецка“. Функционално това е първото доходоносно здание на една от най-състоятелните габровски фамилии, обединяващо складова част, магазини, ресторант, кантори и жилищни помещения. Тя не е единствената сграда собственост на фамилията на тази улица, но е с първостепенна важност. Обединява няколко архитектурни стилове, като се доближава до разпространените такива в град Русе и София.

СГРАДАТА НА АРХ. КРОТЕВ

Тя е специална, защото е изградена на две улици с вмъкване на постройка на друг собственик. Фасадата е с характерния стил на архитект Кротев, принадлежащ към българския архитектурен модернизъм. На първия етаж е разположен безистенът на Ковачев – Гунчев, на втория книжарница „Наука“, ателие „Сомлев“, магазин „Иван х.Беров“, кантора „Успех“ и информационно-справочно бюро. Последният етаж е с жилищни помещения. За времето на построяването си има всички вътрешни удобства - канализация, електрическа, звънчева и телефонни инсталации.

ПЪРВАТА ОБЩИНСКА СГРАДА, СТРОЕНА ЗА КМЕТСТВО

Сградата е свързана с дейността на един от най-забележителните габровски кметове - Илия Кожухаров. По време на неговото управление градът придобива европейски вид, в резултат на събарянето на старите изоставени къщи, павирането на центъра и укрепване стените на реката. Строена е през 1927 и 1928 г., като след нея общината строи дизеловата централа "Грамадата", кланица, моста "Под игото" и други постройки, въпреки кризата в развитието на местната индустрия след Първата световна война. На първия етаж е разположен "Габровски покрит пазар", където се отдават под наем 29 магазина, известни с наименованието "доходоносно здание". Над него са канцелариите на кмета, неговия заместник и няколко важни отдела, докато останалите служби се настаняват чрез търг в наети под наем помещения в града.

СГРАДАТА НА „РАДЕЦКА“ 14

Сградата е изградена с три слепи стени, като част от планирана поредица от строежи и ограниченото място. Тя също принадлежи към така наречените доходни здания, в които долният етаж е предназначен за магазини, над него за кантори и най-отгоре са жилищата. Свързана е с магазин за продажба на кожени изделия. Ценността ѝ е в разположението на пазарния площад, украсата и големите балкони. Строена е около 1925 г.

„Стройте за векове, не само за пари, но и за слава и чест на майстора“

Уста Колю Фичето

Изданието “Традиции и иновации в строителството в Габрово” е реализирано по инициатива на Камара на строителите в България – Областно представителство – Габрово, съвместно със Сдружение „Център за устойчиво развитие и иновации“ и Обществен дарителски фонд – Габрово.

КАМАРА НА СТРОИТЕЛИТЕ В БЪЛГАРИЯ
BULGARIAN CONSTRUCTION CHAMBER
ОБЛАСТНО ПРЕДСТАВИТЕЛСТВО - ГАБРОВО